

залучених коштів припадає на кожен одиницю власних. Даний показник за три роки зріс майже у 2 рази. А коефіцієнт маневреності власного капіталу навпаки знизився з 1,073 до 0,796, хоча значно перевищує нормативне значення. Отже, підприємство за останні роки є платоспроможним, але для фінансування поточної діяльності використовується все менше власного капіталу.

Можна виділити основні напрямки покращення фінансової стійкості ПАТ «Світло шахтаря» [3]: зниження собівартості продукції (робіт, послуг); пошук оптимального співвідношення власного і позикового капіталу, яке забезпечує рентабельність власного капіталу; підвищення ефективності управління грошовими потоками підприємства; оптимізація збутової політики, розширення ринків збуту; збільшення грошових коштів на рахунку підприємства.

Список літератури. 1. Кошельник В.М. Напрями зміцнення фінансового стану підприємства у посткризовий період їх розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgiirbis_64/. 2. Офіційний сайт ПАТ «Світло шахтаря» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.shaht.kharkov.ua/files/forShareholder.html/>. 3. Рибак О.М. Стратегія фінансової стійкості в умовах посткризових явищ /О.М Рибак, П.О. Комісарова// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ecobio.nau.edu.ua/index.php/PPEI/25192/>.

СОБОЛЄВА О.П., к.э.н., доцент кафедри економічної теорії Харківського навчально-наукового інституту ДВНЗ «УБС»

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ ДО АНАЛІЗУ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ В ТРАНЗИТИВНИХ ЕКОНОМІКАХ

Теоретичне обґрунтування вибору показників, які визначають діяльність зовнішнього сектору економіки України та визначення зовнішньо- та внутрішньоекономічних факторів впливу на них має спиратись на аналіз теорій міжнародної торгівлі, у тому числі торгівлі в інтеграційних об'єднаннях та транзитивних економіках, та теорій платіжного балансу. Дослідження сучасних західних публікацій дозволяє виявити сучасні підходи до аналізу міжнародної торгівлі в транзитивних економіках і дає розуміння багатьох аспектів динаміки зовнішньоекономічних показників національної економіки.

Тенденції розвитку теорій торгівлі розвиваються у декількох напрямках. Проводиться аналіз торгівлі на основі методології вже класичних теорій з використанням сучасного інструментарію, продовжується дослідження конкурентних переваг, у відповідь на запити практики широко досліджується торгівля в інтеграційних об'єднаннях, значна увага приділяється різним аспектам торгівлі країн з транзитивною економікою.

Ключові питання багатосторонньої торгівельної лібералізації транзитивних економік були досліджені у 2008 році В. Тодорович [10]. При розгляді транзитивних економік (на прикладі Сербії), необхідності їх реформування у ключі торгівельних реформ у рамках переходу до ринкової економіки, визначено основні категорії факторів, які впливатимуть на лібералізацію торгівлі в різних транзитивних економіках. Це: макроекономічні змінні, структурна політика (включаючи зовнішню лібералізацію) та початкові умови в різних транзитивних країнах. Виявлено, що основним (спільним) фактором, який визначає досягнення торгової лібералізації є зростання торгівельної відкритості. Базуючись на даній роботі, можна сказати, що швидка лібералізація торгівлі розпочата на ранніх стадіях процесу реформ була більш успішною в подоланні початкових перекосів. Вона швидше принесла позитивні результати в торговельній зоні, включаючи переорієнтацію торгівлі і більше ефективне використання порівняльних переваг окремих країн. Також досвід лібералізації торгівлі транзитивних економік продемонстрував важливу роль правових, регулятивних та інституціональних установ для успішної торгівельної реформи

Останніми роками ведуться дослідження економічних перетворень у постсоціалістичних європейських країнах, їх торгівельної реорієнтації та глобальної реінтеграції. Так, З. Драбеком та В. Беначеком проаналізовані аспекти економічного зростання та торгівельні зміни пострадянських країн (на прикладі Чехії) [11]. Показано реорієнтацію принципів торгівлі країн на нові, ринкові. Визначено основні фактори, що впливатимуть на успіх у переході країн з транзитивною економікою до стандартів міжнародної торгівлі, якими є: географічна реорієнтація; торгівельна відкритість та інтенсивність; експорт, як рушій економічного зростання; імпорт, як рушій конкурентоспроможності; стійкість в регулюванні якості; ефективність диверсифікації експорту та інше. Зазначено, що у

відповідності до нових торговельних теорій, доходи за експортом та імпортом в технологічно розвинутих країнах зсуваються від порівняльних переваг до ефекту економіки масштабів, диференціації продуктів та внутрішньогалузевих обмінів. Було виявлено, що майже всі транзитивні країни збільшили участь в внутрішньогалузевій торгівлі, хоча така сучасна модель торгівлі не була притаманна жодній з цих країн.

Внутрішньорегіональна торгівля в транзитивних економіках та перспективи різних регіонів Європи є надзвичайно актуальними проблемами для України в сучасних умовах. Цим питанням приділяють увагу дослідники з багатьох країн. Так, в роботі А. Джипалі, Е. Йоджі та Е. Ліко (2012 р.) розглядаються торговельні аспекти та торговельні інструменти країн Південно-Східних Європейських транзитивних економік (SEETE), а саме внутрішньо торговельні процеси між Албанією та країнами колишньої Югославії: Боснією та Герцеговиною, Хорватією, Косово, Чорногорією, Македонією та Сербією. Одними з важливих інструментів економічного розвитку визначено торговельну інтеграцію та торговельну політику. Торговельні відносини між країнами розглядаються на підставі теорій міжнародної торгівлі: старої неокласичної теорії, нової торговельної теорії та теорії нової економічної географії, які визначають різні причини використання розвинутих торговельних інструментів між країнами. Виявлено певні особливі аспекти. Під час розгляду гравітаційної моделі, з неї були виявлені важливі емпіричні інструменти для пояснення торговельних потоків. Виявлено, що країни, які експортують та імпортують, мають позитивний та важливий ефект, що позитивно впливає на торгівлю з одного боку, та географічну відстань, яка впливатиме негативно – з іншого. Під час розгляду моделі внутрішньорегіональної торгівлі виявлено, що країни які мають спільний кордон торгують вдвічі більше всередині регіону порівняно з країнами, які не мають такого кордону. Також подальші дослідження торговельних інструментів в даному регіоні повинні бути сфокусовані на змінних, які впливатимуть на торгівлю, як-от: обмінний курс, інституційна рівність, корупція, нетарифні бар'єри і таке інше [12].

Застосування теорій торгівлі та теорій росту щодо сільського господарства, яке в Україні має вагомий експортний потенціал, дає можливість досягнути як нових висновків для теорії, так і емпірично вагомих результатів. Дослідження цих питань,

здійснене С. Беркумом та Х. Меїлом.[13]. За результатами розгляду сучасного внеску у торгівельні теорії та теорії розвитку в оцінці та поясненні сільськогосподарських спеціалізації та торгівельних інструментів, огляду та розробки схеми основних торгівельних теорій, виявлено, що традиційні торгівельні теорії наразі не є визначними стосовно торгівлі у сільському господарстві. Наразі торгівля тяжіє до внутрішньогалузевого походження. Спираючись на дослідження вказаних авторів, можна вказати на зростаючу роль таких елементів нової торгівельної теорії, як: недосконалість ринку, диференціація продукції, економіка ефекту масштабів та інновацій, а також на те, що технологія, як детермінанта торгівлі стає надзвичайно важливою як в емпіричних, так і в теоретичних працях. Крім того в сучасних розробках підкреслюється зростаючий вплив прямих іноземних інвестицій, а також мультинаціональних компаній у сільському господарстві, що потребує врахування у теоретичних моделях.

Список літератури: 1. International Trade and Economic Geography (on the basis of: Krugman, P. Geography and Trade, MIT Press, Cambridge, MA. 85 pp - 2000.; Krugman, P & Obstfeld M. International Economics: theory and policy, 8th edition, Pearson. Ch 6–7, 712 pp - 2009.)// The Prize in Economic Sciences 2008 // The Royal Swedish Academy of Sciences. – Режим доступу: www.kva.se. 2. A.J.Smit // The competitive advantage of nations: is Porter's Diamond Framework a new theory that explains the international competitiveness of countries? // Southern African Business Review. – Volume 14. – Number 1. – 2010. 3. Reinhard Schumacher // Adam Smith's theory of absolute advantage theory and the use of doxography in the history of economy // Erasmus Journal for Philosophy and Economics. – Volume 5. – Issue 2. – 2012. 4. Grazia Ietto-Gillies // What Role for Multinationals in the New Theories of International Trade and Location? // International Review of Applied Economics. – Vol. 12 № 4. – 2000. 5. Surendra Bhandari // Revisiting the Application of the Theories of International Trade and Exploring the Scope for Welfare-Grundnorm in International Trade Negotiations // 立命館国際研究 // 26-1 // June, 2013. 6. John Roufagal, Sumati Srinivas // International Trade Theories within a Unified Framework // Journal for Economic Educators // 8(2) // 2008. 7. Tobias Bildlingmaier // International Trade and Economic Growth in Developing Countries // DEGIT XII Conference // Melbourne // 2007. 8. Yener Kandogan // Intra-industry Trade of Transition Countries: Trends and Determinants // William Davidson Working Paper // №566 // 2003. 9. E.M.Ekanayake // DETERMINANTS OF INTRA-INDUSTRY TRADE: THE CASE OF MEXICO // THE INTERNATIONAL TRADE JOURNAL // Vol. XV // 2001. 10. Bojana Todorovic // Key issues in multilateral trade liberalization of economies in transition // INTERNATIONAL CONFERENCE // "Strengthening integration of the economies in transition into the world economy through economic diversification" // GENEVA // 2008. 11. Zdeněk Drábek, Vladimír Benáček // ECONOMIC TRANSITION IN EUROPEAN COUNTRIES: TRADE REORIENTATION AND GLOBAL REINTEGRATION // "Routledge Handbook on the Economics and Political Economy of Transition" // Section 3 - Beginnings. London, Routledge Publ // 2012. 12. Arsena Gjipali, Etis Jogji, Elida Liko // Intra-regional trade in transitional economy: prospects from South-Eastern Europe // JOURNAL ON EUROPEAN PERSPECTIVE OF THE WESTERN BALKANS // VOL. 4 // NO. 2 (7) // 2012. 13. Siemen van Berkum, Hans van Meijl // The Application of Trade and Growth Theories to Agriculture: a survey // The Australian Journal of Agricultural and resource economies, 44:4, hh 505-542.